

FACULTAT DE CIÈNCIES POLÍTiques I DE SOCIOLOGIA

LLICENCIATURA: **SOCIOLOGIA**

ASSIGNATURA: **25228 TÈCNiques D'INVESTIGACIÓ SOCIAL IV – 6 crèdits (4,5 ECTS)**

DURADA: **Segon semestre**

CURS: **Tercer curs**

CURS ACADÈMIC: **2006/2007**

Grups 01 i 51, Professor Joel Martí

1. Objectius i continguts

En els cursos precedents de Tècniques d'Investigació Social s'han tractat diferents fases i mètodes d'investigació social. Així, a Tècniques I s'han introduït els aspectes d'iniciació a la recerca a la sociologia (orientacions metodològiques de la investigació, identificació de la problemàtica, objectius i continguts d'aquesta, disseny, etc.). Les bases de la recerca qualitativa i els seus procediments més específics –i especialment l'entrevista– han estat objecte de Tècniques d'Investigació II. D'altra banda, a Pràctiques Instrumentals III s'ha desenvolupat també la producció d'informació, l'elaboració de dades i la introducció a l'anàlisi en una orientació quantitativa (mesura, dimensions i variables, mostres, enquestes i primers càlculs bivariats), que ha tingut la seva continuïtat a Tècniques d'Investigació III amb l'anàlisi multivariada.

Aquest curs està dedicat específicament als mètodes qualitius i, en aquest sentit, es presenta com una continuació de Tècniques II. Els continguts de l'assignatura es centren en:

- La producció d'informació qualitativa i/o etnogràfica, i particularment en situacions socials “naturals”.
- Els diversos mètodes d'anàlisi de textos i discursos.
- Les metodologies d'intervenció i participació.

Amb la realització d'aquesta assignatura l'alumne/a aprendrà a emmarcar, de manera equilibrada, comprensiva i integradora, els mètodes qualitius dins del conjunt dels mètodes habituals en sociologia, vinculant-los a diferents referents teòrics i epistemològics.

2. Competències a desenvolupar

Aquesta assignatura desenvolupa els següents elements del perfil de competències de la titulació:

Competència	Indicadors específics
Domini de la metodologia de les ciències socials i de les seves tècniques d'investigació	• Escollir les tècniques d'investigació social pertinents en cada moment • Habilitats tècniques per a la producció i anàlisi de dades • Habilitats de les tècniques de mostreig i treball de camp
Comunicació oral i escrita en llengua nativa	• Habilitats en transmetre conceptes, problemàtiques i perspectives sociològiques • Discurs estructurat • Llenguatge científic • Expressió oral i escrita correcta
Anàlisi i síntesi crítica	• Anàlisi dels principals conceptes i generalitzacions sobre la societat humana i els seus processos • Identificar factors de vulnerabilitat social i processos conflictius
Resolució de problemes	• Elaborar hipòtesis • Posicionar-se davant un problema
Domini d'eines informàtiques relatives a l'àmbit d'estudi	• Ús del programa d'anàlisi qualitativa Atlas-ti • Ús d'eines informàtiques en la presentació de treballs
Treball en equip	• Treball en equip
Capacitat per reconèixer la complexitat dels fenòmens socials i de les diverses situacions socials	• Reconeixement a la diversitat i la multiculturalitat • Reconeixement de les desigualtats de classe, d'edat, de gènere, d'ètnia, etc. • Capacitats en reconèixer el caràcter global i local dels fenòmens socials • Habilitats per a contextualitzar i identificar els actors claus en cada situació • Capacitats per a relacionar els coneixements de la sociologia i d'altres disciplines afins
Compromís ètic i professional	• Motivació per la qualitat • Actitud crítica front les doctrines i les pràctiques socials • Actitud de compromís front els problemes socials i culturals
Aprenentatge autònom	• Buscar fonts documentals • Elaborar mapes conceptuals • Elaborar informes sociològics • Sintetitzar i contrastar teories

3. Dinàmica docent

L'assignatura té un caràcter marcadament pràctic, tant pel tipus d'exercicis de la classe com per les pràctiques de recerca. Amb tot, no es deixen de banda aspectes teòrics en les explicacions de classe, en les lectures i en les referències que l'alumne/a trobi en altres assignatures de la llicenciatura.

En aquest sentit, el treball requerit a l'alumne/a per a l'adequat aprenentatge dels continguts tractats a l'assignatura i l'assoliment de les competències plantejades, es fonamentarà en les següents **activitats realitzades amb acompanyament presencial del professor**:

- D'una banda es programen les sessions a classe de tipus magistral destinades a presentar els principals conceptes i continguts de l'assignatura.
- Després de presentar cada contingut fonamental de la matèria en les sessions més teòriques es contemplen les sessions pràctiques d'exercicis, individuals o en grup. Aquestes poden ocupar o bé classes completes, o bé corresponen a moments puntuals que complementen una sessió magistral més teòrica. Algunes d'aquestes sessions pràctiques es realitzaran a les aules d'informàtica, vinculades a l'aprenentatge del programari d'anàlisi qualitativa Atlas.ti.
- En tercer lloc, la dinàmica del curs s'acompanya de sessions de seminari destinades a presentar, debatre i tutoritzar la presentació dels treballs. Es tracta de sessions amb tot el grup dedicades a comentar els dubtes i necessitats lligades a l'elaboració i presentació dels treballs de grup.
- L'assignatura disposa tanmateix d'un temps d'atenció tutoritzada setmanal per tal d'atendre totes les necessitats formatives de l'alumnat. El horaris s'informaran a l'inici del curs.

Aquestes activitats es completen amb el **treball autònom de l'estudiant**, que es concreta en les següents activitats:

- La realització de lectures que, juntament amb dossiers disponibles al Campus Virtual de l'assignatura, acompanyaran cadascun dels temes desenvolupats en el programa.
- La realització d'un treball de grup orientat a l'aprenentatge dels mètodes d'observació d'inspiració etnogràfica en sociologia i de tècniques i instruments d'anàlisi qualitativa.
- La realització d'exercicis individuals relatius a alguns dels temes tractats.

ACTIVITAT PRESENCIAL

Hores dedicació estudiant

Classes magistrals	20 h
Sessions pràctiques d'exercicis i seminaris	22 h
Tutories individuals o en grup fora de l'aula	3 h
<u>SUBTOTAL</u>	45 h (40%)

TREBALL AUTÒNOM DE L'ESTUDIANT

Lectures	8 h
Treball de camp	10 h
Anàlisi i redacció d'informes de grup	35 h
Redacció d'informes individuals	15 h

ACTIVITAT PRESENCIAL***Hores dedicació estudiant*****SUBTOTAL**

68 h (60%)

TOTAL

113 h (100%)

4. Sistema d'avaluació

Aquesta assignatura implica una participació activa de l'alumne/a i contempla l'assistència regular a classe, l'única manera de vincular el treball de recerca amb l'explicació teòrica i de fer un seguiment de l'aprenentatge de l'alumnat. Per tant, l'assistència a classe i la participació en els exercicis que s'hi realitzin és obligatòria i condició indispensable per poder ser avaluat/da. L'avaluació continuada es basarà en:

Un **treball en grup** (70% de la nota final) orientat a l'aprenentatge dels mètodes d'observació d'inspiració etnogràfica en sociologia i de tècniques i instruments d'anàlisi qualitativa, i que contempla:

- TG1. Avantprojecte (objecte, objectius i disseny) (5%)
- TG2. Informe d'anàlisi i conclusions de l'observació extensiva, intensiva i participant (25%)
- TG3. Informe d'anàlisi de les entrevistes (25%)
- El seguiment i exposició dels resultats als seminaris de pràctiques (15%)

Tres **lliuraments individuals** (30% de la nota final):

- Ex.1: Diaris de camp de les observacions (10%)
- Ex. 2: Aplicació sistemàtica d'algun dels procediments d'anàlisi del discurs tractats (10%).
- Ex. 3: La perspectiva metodològica d'intervenció (10%).

5. Programa

BLOC I. INTRODUCCIÓ

Tema 1. Interacció social, cognició, fet social, entorn situacional y context.

Orientacions generals de l'anàlisi qualitativa

- Delimitacions conceptuals: Acció i interacció social. Cognició. El fet social. Entorn situacional i context. Realitat social i llenguatge. La vida quotidiana.
- Perspectives i/o paradigmes teoricometodològics de la recerca qualitativa. Dimensions fonamentals de la seva classificació.
- Aspectes generals de disseny.

Tema 2. La *Grounded Theory*

- El seu context d'aparició.
- Principis epistemològics.
- La GT entre la inducció i la deducció: l'abducció.
- Les controvèrsies a la GT: punts forts i febles.

BLOC II. ELS MÈTODES ETNOGRÀFICS

Tema 3. Els mètodes etnogràfics

- L'observació directa i la seva pluralitat.
- El disseny de l'observació.
- L'entrada i els informants. El treball de camp.
- L'observació participant.
- Exemples.

BLOC III. L'ANÀLISI QUALITATIVA

Tema 4. L'anàlisi qualitativa des de la lògica de la *Grounded Theory*.

- La GT en el marc de les perspectives d'anàlisi qualitativa
- Principis analítics i interpretatius de la GT
- Procediments i fases. Oberta, axial i selectiva.
- El programa Atlas/TI

Tema 5. Altres perspectives d'anàlisi qualitativa

- Anàlisi narrativa
- Anàlisi estructural, reticular i semiòtica
- Altres perspectives.

BLOC IV. LA SOCIOLOGIA DE LA INTERVENCIÓ

Tema 6. Introducció a la sociologia de la intervenció

- Context històric de desenvolupament.
- Principis epistemològics i metodològics.
- La varietat d'orientacions actuals.
- La investigació-acció-participativa. Dissent i aplicacions.

6. Bibliografoa

A més dels materials i textos que estaran disponibles al Campus Virtual de l'assignatura, de lectura obligatòria i/o complementària segons s'indiqui en cada cas, hi ha dos manuals bàsics de consulta que seran d'utilitat per al seguiment de l'assignatura:

- Hammersley, M., Atkinson, P. (1983), 1994. *Etnografía. Métodos de Investigación*. Barcelona. Paidós.
- Valles S. Miguel, 1997. *Técnicas cualitativas de investigación social*. Madrid: Síntesis sociología.

La bibliografia general de l'assignatura és la següent, a més d'específica que s'indica en cadascun dels temes:

Aguirre Baztán A. (Ed.). 1995. *Etnografía. Metodología en la investigación sociocultural*. Barcelona: Editorial Boixareu Universitaria.

Alonso L.E. 1998. *La mirada cualitativa en sociología*. Madrid: Ed. Fundamentos

Blanchet, A. i d'altres. 1989. *Técnicas de investigación en ciencias sociales*. Madrid: Narcea ed.

Brunet I., Valero L. 1998. *Epistemología y práctica de la investigación social*. Barcelona: Ed. LU.

Calsamiglia Blanafort H., Tusón Valls A. 1999. *Las cosas del decir*. Barcelona: Ariel Lingüística

Cicourel, A. 1982. *El Método y la medida en sociología*. Madrid: Ed. Nacional.

Delgado J.M., Gutierrez J., (Ed) 1994. *Métodos y técnicas cualitativas de investigación en ciencias sociales*. Madrid: Síntesis.

Denzin N.K. Lincoln Y., 1994 *Handbook of Qualitative reserach*. Thousand Oak: Sage.

Gaitán J. A., Piñuel J. L. 1998. *Técnicas de investigación en comunicación social. Elaboración y registro de datos*. Madrid: Síntesis

Ibáñez J. 1994. *El regreso del sujeto*. Madrid: Siglo XXI.

Ibáñez, J. 1989. «Perspectivas de la investigación social: el diseño en las tres perspectivas». A: *El análisis de la realidad social. Métodos y técnicas de investigación social*, compilat per M. García Ferrando, J. Ibáñez y F. Alvira. 2a edició. Madrid: Alianza. Alianza Universidad Textos, 105. pp. 49-83.

Kemmis, S., McTaggart, R., 1988. *The Action Research Reader*. Australia: Deakin University Press.

Lozares C., Martín A., López A., 1998. 'El tratamiento multiestratégico en la investigación social' en *Papers*, 55: 27-43.

Lozares C., y alt. , 1988. *Portrait des salariés romands*. Lausanne: Editions d'en Bas.

Miles, M. B.; Huberman, A. M. 1994. *Qualitative Data Analysis: an Expanded Sourcebook*. Londres: Sage.

Rodríguez Gómez G., Gil Flores J., García Jiménez E., 1996. *Metodología de la investigación cualitativa*. Archidona : Ed. Aljibe SL..

Ruiz Olabuénaga J.I., 1996. *Metodología de la investigación cualitativa*. Deusto: Universidad de Deusto.

Strauss A., Corbin J. (1990). *Basic of qualitative research: Grounded theory procedures and techniques*. Newbury Park, CA: Sage.

Taylor S.J., Bogdam R, 1986. *Introducción a los métodos cualitativos de investigación*. Buenos Aires:Paídos.

Villasante, T.R.; Montañés, M.; Martí, J. (coords.), 2000. *La investigación social participativa. Vol. 1. Construyendo ciudadanía*. Barcelona: El Viejo Topo.